«Алфавіт[1] санскриту» та «Сандгі санскриту» — перші дві частини курсу «Санскрит для практиків йоґи», які склала Тетяна Приходько для проєкту «Санскрит в Україні», www.sanskrit.com.ua.

Передмова

Перша частина зошіту складається з вправ і теоретичних знань щодо алфавіту санскриту й письма деванагарі. Вправи спрямовані на розвиток навичок читання, написання графем, аудіювання, вимови фонем санскриту та вивчення алфавіту напам’ять. Запам'ятовування алфавіту напам'ять стане стабільною основою для освоєння наступної теми «сандгі».

Друга частина зошиту, «Сандгі» — це розділ про правила чергування звуків. Цей розділ санскриту також пояснює правила поєднання слів. Правила сандгі потрібно знати, щоб знайти пропуски у реченні. Розуміння теми сандгі також є основою для вивчення словотворення, оскільки зміна звуків часто відбувається поміж морфем (приставок, коренів, суфіксів).

Рекомендований темп занять — один урок на тиждень (уроки позначені римськими цифрами).

Вправи у посібнику містять цитати з навчальних текстів, розмовників, субхашит, першоджерел йоґи.

Тетяна Приходько, 2017-2024

[1] "Алфавіт санскриту - некоректний термін. З погляду філології слід говорити "абугіда санскриту", проте цей термін прижився навіть в академічних колах.

§ 1 **Звук** - це те, що ми вимовляємо, **буква** — те, що ми пишемо. Звуки і букви не ідентичні, особливо в санскриті, де приголосна буква — це склад, тобто два звуки. Голосні букви в санскриті бувають простими (один звук) і складними (2 або 3 звуки).

Під час вивчення звуків санскриту важливо пам'ятати, що їх схожість зі звуками слов'янських або латинських мов — це спрощення на етапі навчання. Для тих, хто вивчає йогу, допоможе той факт, що напівголосні звуки санскриту збігаються з біджамантрами чакр.

§ 2 **Принцип стовпців алфавіту санскриту**. За принципом проспівування ми можемо розділити всі звуки на голосні (їх легко співати) і на приголосні (їх співати неможливо або складно). Своєю чергою, з приголосних можна виділити три типи звуків, які можна трохи протягнути — напівголосні, шиплячі та назальні. Основні приголосні (які неможливо співати), своєю чергою, поділяються на глухі та дзвінкі, і в санскриті в кожного з них є дублікат із придихом.

§ 3 Звуки алфавіту санскриту поділяють на п'ять зон за місцем вимови:

- задньопіднебінні або задньоязикові (місце скорочення м'язів у горлі, як при вимові звуку «г»);
- палатальні (як при вимові «й»);
- передньоязикові або церебральні (як «р»);
- зубні (як «л»);
- губні (як «в»).

ka) Вправа — розставте українські літери в таблицю алфавіту санскриту:

а б в г ґ д е дж ~~з~~ ~~и~~ і ~~ї~~ й к л м н о п р с т у ~~ф~~ х ~~ц~~ ч ш щ ю я

	приголосні *consonants*							***голосні*** *vowels*			
	основна група									*дифтонги*	
	глухі unvoiced		*дзвінкі voiced*								
	без придиху unaspirated	*з придихом aspirated*	*без придиху unaspirated*	*з придихом aspirated*	*назальні nasal*	*напів-голосні semi-vowel*	*шиплячі sibilant*	*короткі*	*довгі*	*гуна*	*вріддгі*
задньо-язикові										*задньо-язиково - палатальні*	
палатальні, піднебінні											
передньо-язикові (церебральні)	.	.	.	.	.						
зубні										*задньо-язиково - губні*	
губні											

kha) Прочитайте традиційну послідовність вимови звуків санскриту на пам'ять:
a, i, u, ṛ, ḷ, ka, kha, ga, gha, ṅa, ca, cha, ja, jha, ña, ṭa, ṭha, ḍa, ḍha, ṇa, ta, tha, da, dha, na, pa, pha, ba, bha, ma, ya, ra, la, va, śa, ṣa, sa, ha.

ga) Згадайте розташування звуків та складів санскриту

	приголосні							**голосні**			
	основна група					напів-голосні	шиплячі	короткі	довгі	дифтонги	
	глухі		дзвінкі		назальні					гуна	вріддгі
	без придиху	з придихом	без придиху	з придихом							
задньо-язикові										задньо-язиково - палатальні	
палатальні											
церебральні											
зубні										задньо-язиково - губні	
губні											

задньо-язикові										задньо-язиково - палатальні	
палатальні											
церебральні											
зубні										задньо-язиково - губні	
губні											

.

Алфавіт деванагарі

	приголосні							голосні			
	основна група					дзвінкі	глухі	короткі	довгі	дифтонги	
	глухі		дзвінкі		назальні						
	без придиху	з придихом	без придиху	з придихом		напів-голосні	шиплячі			гуна	вріддгі
задньо-язикові	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa	ह ha	ः ḥ	अ a	आ ā ा		आ
пала-тальні	च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña	य ya	श ṡa	इ i ि	ई ī ी	ए e े	ऐ ai ै
церебральні	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa	र ra	ष ṣa	ऋ ṛ ृ	ॠ ṝ ॄ	अर्	आर्
зубні	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na	ल la	स sa	ऌ ḷ ॢ	ॡ ḹ ॣ	अल्	आल्
губні	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma	व va	ं ṃ	उ u ु	ऊ ū ू	ओ o ो	औ au ौ

् — вірама, «обрізає» голосний, ः — вісарга, «придих»,

ं — анусвара, «економний варіант म्», ऽ — авграха, «поїдає «а».

Написання голосного на початку та всередині слова

короткі голосні			довгі голосні			дифтонги					
на початку слова	у середині слова		на початку слова	у середині слова		на початку слова	у середині слова		на початку слова	у середині слова	
अ a	-	क ka	आ ā	ा	का kā						
इ i	ि	कि ki	ई ī	ी	की kī	ए e	े	के ke	ऐ ai	ै	कै kai
ऋ ṛ	ृ	कृ हृ दृ शृ kṛ hṛ dṛ ṡṛ	ॠ ṝ	ॄ	कॄ k ṝ						
ऌ ḷ	ॢ	कॢ k ḷ	ॡ ḷ	ॣ	कॣ k ḷ	ओ o	ो	को ko	औ au	ौ	कौ kau
उ u	ु	कु रु ku ru	ऊ ū	ू	कू रू kū rū						

घ) Запишіть слова в деванагарі:

ām	*na*	*ca*
так	*ні*	*та*
saḥ	*kaḥ*	*eva*
він	*хто, що*	*саме так*
eṣa	*iha*	*naṛa*
бажане	*тут*	*людина*
tat	*iva*	*nava*
той	*подібно*	*новий*
aham	*tapas*	*mahat*
я	*аскеза, жар*	*великий*
kaṭa	*āsana*	*ubha*
килимок	*сидіння, поза*	*обидва*
kamalam	*gajaḥ*	*manas*
лотос	*слон*	*розум, серце*
yaḥ	*phalakam*	*jana*
який	*дошка*	*людина*
dhaṛaṇa	*yama*	*uṣas*
утримання	*контроль*	*світанок*

ङ) Транслітеруйте слова:

मनस्	गण	उदक
розум	*група*	*вода*
तव	हन्	ओदनम्
твоє	*вбивати*	*рис, їжа*
मम	उभ	औदक
моє	*обидва*	*водний*
आसन	यज	एक
сидіння	*жертво-принесення*	*один*
ओष	जलम्	कठ
вогонь	*вода*	*Катха*
बाल	बल	भवन
хлопчик	*сила*	*стан*
वः	नः	वयम्
вас	*нас*	*ми*
इदम्	अयम्	इयम्
це	*цей*	*ця*

च) Напишіть у деванагарі:

Нагадування — написання голосного на початку і всередині слова відрізняється, подробиці у таблиці I.

api	paṭhati	kāmaḥ
але, ж	читає	бажання
sā	yoga	siṁha
вона	союз	лев
śaiva	mūla	amṛta
шиваїт	корінь	безсмертя
śivaḥ	vīra	guru
Шіва	герой	вчитель
rati	śiras	rāma
пристрасть	голова	чудовий
ākāśa	yāma	nāma
простір	контроль	на ім'я
tāsām	mām	mayā
в них	мене	зі мною
kim	mayi	te
хто що?	в мені	вони

छ) Транслітеруйте:

विहग	सुख	नरी
птиця	*щастя*	*жінка*
गीत	भोजनम्	दुःख
пісня	*страва, задоволення*	*нещастя*
संसार	हृदय	पुरुष
течія	*серце*	*людина*
इति	पाद	कामिन्
ось	*нога*	*коханець*
नाभि	नियम	गुण
пупок	*самоконтроль*	*якість*
रति	पितृ	मातृ
пристрасть	*батько*	*мати*
यूयम्	भुमि	दूरवाणी
ви	*земля*	*телефон*
लेखनी	उपनिषद्	शेष
ручка	*Упанішада*	*Шеша*

असतो मा सद् गमय

від неіснуючого до існуючого мене веди

अ 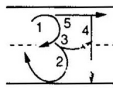

आ 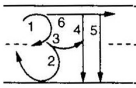

इ

ई 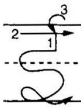

उ 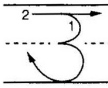

ऊ 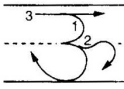

ऋ 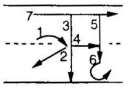

ॠ 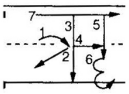

ऌ 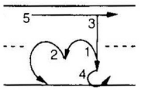

ए

ऐ 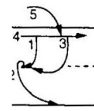

ओ 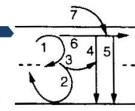

औ 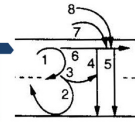

क 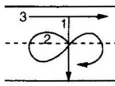

ख 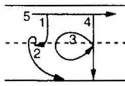

ग

घ

ङ

च 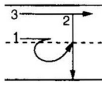

छ 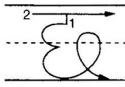

ज 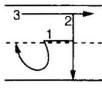

झ 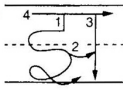

ञ 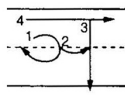

ट 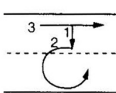

ठ 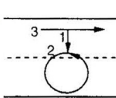

ड 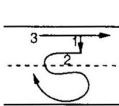

ढ 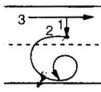

ण 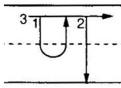

त 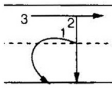

थ 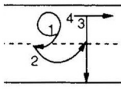

द 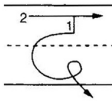

ध 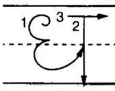

न 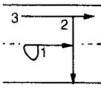

प

फ 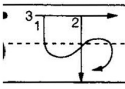

ब 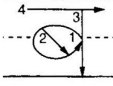

भ 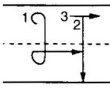

म 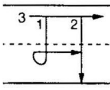

य 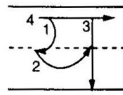

र 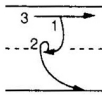

ल 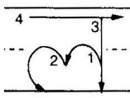

व 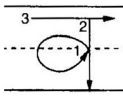

श 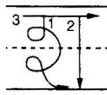

ष 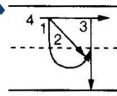

स 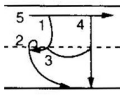

ह 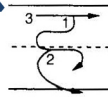

§ 4 Рекомендую використовувати словники: www.sanskritdictionary.com, www.learnsanskrit.cc та програми: Sanskrit (Academic Room, iPhone), Sankosha (Android).

Слова у словниках розташовані в алфавітному порядку: a ā i ī u ū ṛ ṝ ḷ ḹ e ai o au k kh g gh ṅ c ch j jh ñ ṭ ṭh ḍ ḍh ṇ t th d dh n p ph b bh m y r l v ś ṣ s h.

क) Запишіть наступні слова в деванагарі в ноутбуці чи у телефоні

āsana	pāda	jānu	śaśa
hala	catur	eka	
adhas	vāma	mṛga	
nadī	koṇa	anuloma	

ख) Знайдіть слова у словнику, перепишіть у зошит у деванагарі разом зі словниковим значенням

	IAST	संस्कृतम्	значення		IAST	संस्कृतम्	значення
	тварини			8	*baka*		
1	*uṣṭra*			9	*vṛṣabha*		
2	*kapota*			10	*vyāghra*		
3	*kūrma*			11	*śaśa*		
4	*matsya*			12	*siṁha*		
5	*mārjārī*			13	*śvāna*		
6	*mṛga*			14	*haṁsa*		
7	*go*			15	*hastinī*		

	IAST	संस्कृतम्	значення		IAST	संस्कृतम्	значення
частини тіла				**предмети та напрямки**			
16	aṅga			29	nāva		
17	aṅgula			30	nadī		
18	hasta			31	daṇḍa		
19	jānu			32	koṇa		
20	kapāla			33	cakra		
21	liṅga			34	candra		
22	mukha			35	tāḍa		
23	pāda			36	hala		
24	śīrṣa			37	padma		
цифри				38	parvata		
25	aṣṭan			39	mudrā		
26	catur			40	vajra		
27	eka			41	ardha		
28	pañcan			42	anuloma		

§ 5 Лігатура — злите написання приголосних без голосної між ними. Усі лігатури можна розділити на п'ять типів за принципом формування:

• у вертикальних лігатурах: перша літера залишається без зміни, основна частина другої літери переходить униз.

• у горизонтальних лігатурах:
основна частина першої літери залишається ліворуч,
друга літера залишається майже без зміни.

• र् r після приголосного звуку виглядає, як хвостик, що приєднується до середини вертикальної частини літери:

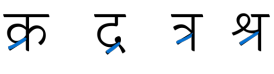

• र् r перед приголосним звуком завжди пишеться, як надрядковий знак:

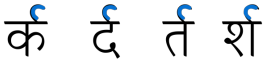

• «Нелогічні лігатури»:

क् + ष = क्ष
k + ṣa = kṣa

ज् + ञ = ज्ञ
j + ña = jña

द् + य = द्य
d + ya = dya

द् + म = द्म
d + ma = dma

त् + त् = त्त
t + ta = tta

त् + र = त्र
t + ra = tra

क) Придумайте свій варіант буквосполучень:

क् k + क ka =

क् k + त ta =

प् p + त ta =

ब् b + भ bha =

त् t + र ra =

ल् l + ल la =

ह् h + व va =

ज् j + ञ ña =

§ 6 Метод організації таблиці лігатур: у першому стовпчику перша літера, у верхньому рядку друга літера лігатури.

II		*ka*	*kha*	*ga*	*gha*	*ṅa*	*ca*	*cha*	*ja*	*jha*	*ña*	*ṭa*	*ṭha*	*ḍa*	*ḍha*	*ṇa*	*ta*	*tha*
		क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ
k	क्	क्क	क्ख													क्ण	क्त क्त	क्थ
kh	ख्		ख्ख															
g	ग्			ग्ग	ग्घ											ग्ण		
gh	घ्																	
ṅ	ङ्	ङ्क	ङ्ख	ङ्ग	ङ्घ	ङ्ङ												
c	च्						च्च	च्छ										
ch	छ्																	
j	ज्								ज्ज	ज्झ	ज्ञ							
ñ	ञ्						ञ्च	ञ्छ	ञ्ज									
ṭ	ट्	ट्क										ट्ट	ट्ठ					
ṭh	ठ्																	
ḍ	ड्			ड्ग										ड्ड	ड्ढ			
ḍh	ढ्																	
ṇ	ण्											ण्ट	ण्ठ	ण्ड		ण्ण		
t	त्	त्क	त्ख														त्त	

ख) Потрійні лігатури — знайдіть характерні частини літер

क्त्र क्त्र	क्त्व क्त्व	क्ष्ण	क्ष्य	क्ष्व
ktra	*ktva*	*kṣ ṇa*	*kṣya*	*kṣva*
ग्र्य	ङ्ग्य	च्छ्र	च्छ्व	ज्ञ्ञ
gṛya	*ṅgya*	*cchra*	*cchva*	*jña*
त्त्य	त्र त्र	त्र्य	त्स्न त्स्न	त्स्य
ttya	*ttra*	*trya*	*tsna*	*tsya*
द्ध्य	न्त्य	न्त्र न्त्र	न्द्र	
ddhya	*ntya*	*ntra*	*ndra*	
ष्ट्य ष्ट्य	ष्ट्व	ष्प्र	स्त्र स्त्र	स्म्य
ṣṭya	*ṣṭva*	*ṣpra*	*stra*	*smya*

Під час транслітерації враховуйте схожі в написанні літери:

े ो ी | थ य | ब व | म भ | ट द ढ | ड ङ इ

e o ī tha ya ba va ma bha ṭa da ḍha ḍa ṅa i

ग) Транслітеруйте розмовні фрази

1 *Вітаю тебе (вітання друга).* नमस्ते

2 *Вітання (нейтральне).* नमो नमः

3 *До побачення.* पुनर् दर्शनाय

4 *Спасибі.* धन्यवाद

5 *Будь ласка.* कृपया

6 *Ласкаво просимо.* स्वागतम्

7 *З радістю.* आनन्देन

8 *Добре.* उत्तमम्

9 *Ми вчимо урок.* पाठं पठामः

10 *В школі ми вчимо санскрит.* विद्यालाये संस्कृतभाषां पठामः

11 *На столі лежить книжка.* उत्पीठिकायां पुस्तकम् अस्ति

12 *Щасливого Нового року!* भव्यं भूयाद् भवदीयं नव्यं वर्षम्

13 *З Днем народження!* भव्यं जन्मदिने भूयाद्

ґ) Транслітеруйте визначеня йоґи та цитати із першоджерел

तां योगमिति मन्यन्ते स्थिरामिन्द्रियधारणाम् ॥

1. Йога — це стійкий контроль органів чуття. Катха Упанішада

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।
सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भुत्वा समत्वं योग उच्यते ॥

2. Утвердившись в йозі, роби дії, о Дхананджая, відкинувши прихильності та рівно ставлячись до успіху та невдачі. Бгагавадгіта

अप्रमत्तस्तदा भवति योगो हि प्रभवाप्ययौ ॥

3. Тоді [у стані йоги, практик] стає тверезим. Йога — це народження та зникнення. Катха Упанішада

एकत्वं प्राणमनसोरिन्द्रियाणां तथेव च ।
सर्वभावपरित्यागो योग इत्यभिधीयते ॥

4. Єдність дихання, розуму та почуттів, а також залишення різних станів зветься «йогою». Майтрі-упанішада

मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाणां सुखदुःखपुण्यापुण्यविषयाणां भावनातश्चित्तप्रसादनम् ॥

5. Доброзичливість, співчуття, радість, вивчення [спрямовані] на щастя, страждання, чисте, нечисте породжують впорядкованність свідомості. Йога-сутра

योगः कर्मसु कौशलम् ॥

6. Йога – це вправність в делах. Бгагавадгіта

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा ॥

7. Для того, хто контролює їжу та відпочинок, активність у діяльності, сон і неспання, йога стає руйнівницею страждань. Бгагавадгіта

शाक्नतीहैव यः सोढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ।
कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥

8. Хто здатний ще тут, до лишення тіла, стримувати спонукання, що виникають із бажання і гніву, той йукта, то є щасливою людиною. Бгагавадгіта

आत्मानं विद्धि॥

9. Познай себя.

दृष्टानुश्रविकविषयवितृष्णस्य वशीकारसंज्ञा वैराग्यम्॥

10. Усунення спраги побачених і почутих об'єктів є ознакою майстерності у вайраг'ї. Йога-сутра

ॐ सह नाववतु । सह नौ भुनक्तु ।
सह वीर्यं करवावहै । तेजस्वि नावधीतमस्तु । मा विद्विषावहै ॥

11. Захисти нас разом. Разом нас живи. Нехай разом ми зробимо геройство. Полум'яним нехай буде наше навчання. Нехай ми не посваримося. Гуру-шіш'я мантра

अज्ञानादेव संसारो ज्ञानादेव विमुच्यते ॥

12. Від незнання, воістину сансара, від знання — звільняння.

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ॥

13. Знання ж краще, ніж вправа, краще знання — концентрація (дг'яна).

अष्टौ स्थानानि वर्णानामुरः कण्ठः शिरस्तथा ।
जिह्वामूलश्च दन्तश्च नासिकोउष्ठौ च तालुकः ॥५१।।

14. [Відомо] вісім місць [вимови]: груди, горло, голова, а також корінь язика та зуби, губи та піднебіння.

अस्ति *asti*	v	існує (є)	नेत्रम् *netṛam*	n	око	माला *mālā*	f	гірлянда
गच्छति *gacchati*	v	йде	पतति *patati*	v	падає, літає	रामः *ṛāmaḥ*	m N	Рама (ім'я)
गजः *gajaḥ*	m	слон	पुष्पम् *puṣpam*	n	квітка	लिखति *likhati*	v	пише
तिष्ठति *tiṣṭhati*	v	стоїть, перебуває	फलम् *phalam*	n	фрукт (плід)	विद्वान् *vidvān*	m	вчений
न *na*		не (частка заперечення)	फलति *phalati*	v	плодоносить	वृक्षः *vṛkṣaḥ*	m	дерево
पुरुषः *puṛuṣaḥ*	m	чоловік, людина	बाला *bālā*	f	дівчинка	शब्दः *śabdaḥ*	m	слово, звук
नरः *naṛaḥ*	m	чоловік, людина	पाठम् *paṭham*	n	урок	सीता *sītā*	f N	Сита (ім'я)

§7 Відмінювання займенників в однині

	вказівні займенники		питальні
	цей, ця, це, він, вона, воно		*хто, що, який*
m	अयम् *ayam*	सः *saḥ*	कः *kaḥ*
f	इयम् *iyam*	सा *sā*	का *kā*
n	इदम् *idam*	तत् *tat*	किम् *kim*

займенники особи	
ти	*я*
त्वम् *tvam*	अहम् *aham*

займенники місця		
अत्र *atṛa* *тут*	तत्र *tatṛa* *там*	कुत्र *kutṛa* *де?*

क) Поставте відповідний займенник (без повторів) і зробіть переклад:

1. _____ गजः *gajaḥ*
2. _____ माला *mālā*
3. _____ नरः *naṛaḥ*
4. _____ नेत्रम् *netṛam*
5. _____ विद्वान् *vidvān*
6. _____ फलम् *phalam*
7. _____ सीता *sītā*
8. _____ वृक्षः *vṛkṣaḥ*
9. _____ पुष्पम् *puṣpam*

ख) Виправте помилки

1. इदम् कः?

2. तत् विद्वान्॥

4. अयम् किम्?

5. सा रामः॥

7. का फलम्?

8. सः का?

ग) Перекладіть українською

1. अयं वृक्षः फलति ॥

2. इयं माला अस्ति ॥

3. इदं पुष्पम् पतति ॥

4. अयम् नरः लिखति ॥

5. सः विद्वान् अत्र तिष्ठति ॥

6. शब्दः अस्ति ॥

7. इयं बाला गच्छति ॥

8. सा बाला लिखति ॥

9. फलम् तत्र अस्ति ॥

10. अत्र पुष्पम् पतति॥

घ) Дайте відповідь на запитання санскритом

1. कः गच्छति ?

2. किम् अत्र अस्ति ?

3. का न अस्ति ?

4. कः लिखति ?

5. किं पतति ?

6. का पतति ?

7. का गच्छति ?

8. कः फलति ?

9. कः तिष्ठति ?

10. कः न फलति ?

11. अत्र किं पतति?

12. कुत्र फलम् अस्ति?

13. किम् अत्र न अस्ति?

§ 8 Нюанси перекладу займенника सः –

सः गच्छति — *Він іде,* सः गजः गच्छति — *Цей слон йде.*

Займенники в однині

	це	цей, ця, це	хто, що	особисті займенники	
m	अयम् *ayam*	सः *saḥ*	कः *kaḥ*	він, вона, воно	सः सा तत्
f	इयम् *iyam*	सा *sā*	का *kā*	ти	त्वम् *tvam*
n	इदम् *idam*	तत् *tat*	किम् *kim*	я	अहम् *aham*

Відмінювання займенників, іменників та прикметників у називному відмінку

	хто, що, яке?			цей, ця, це, він, вона, воно			закінчення іменників та прикметників у називному відмінку		
	од.	дв.	мн.	од.	дв.	мн.	од.	дв.	мн.
m	कः *kaḥ*	कौ *kau*	के *ke*	सः *saḥ*	तौ *tau*	ते *te*	नरः (ः) *naraḥ*	नरौ (औ) *narau*	नराः (आः) *narāḥ*
f	का *kā*	के *ke*	काः *kāḥ*	सा *sā*	ते *te*	ताः *tāḥ*	लता (आ) *latā*	लते (ए) *late*	लताः (आः) *latāḥ*
n	किम् *kim*	के *ke*	कानि *kāni*	तत् *tat*	ते *te*	तानि *tāni*	पद्मम् (म्) *padmam*	पद्मे (ए) *padme*	पद्मानि (आनि) *padmāni*

नर *m.* — *людина*, लता *f.* — *лоза, плющ*, पद्म *n.* — *лотос*.

Закінчення деяких дієслів у теперішньому часі, однина

	закінчення	діє-відмінювання кореня *«бути»*	діє-відмінювання кореня *«писати»*
третя особа (він)	-ति	अस्ति *він є*	स (सा) पत्रं लिखति *він пише лист*
друга особа (*ти*)	-सि	असि *ти є*	त्वं पत्रं लिखसि *ти пишеш лист*
перша особа (*я*)	-आमि	अस्मि *я є*	अहं पत्रं लिखामि *я пишу лист*

Займенники місця

де?	*тут*	*там*	*в іншому місці*
कुत्र	अत्र	तत्र	अन्यत्र

अत्र *atra*	ind.	тут	न *na*	prn.	не (частка заперечення)	पुष्यति *puṣpyati*	v	цвіте (відкривається)
अन्यत्र *anyatra*	ind.	в іншому місці	नर *nara*	m	чоловік, людина	पुस्तक *pustaka*	n	книга
अस्ति *asti*	v	є	नेत्र *netra*	n	око	माला *mālā*	f	гірлянда
अश्व *aśva*	m	кінь	पठति *paṭhati*	v	читає	बाला *bālā*	f	дівчинка
कुत्र *kutra*	ind.	де?	पतति *patati*	v	падає, літає	वदति *vadati*	v	каже
कमल *kamala*	n	лотос	पिबति *pibati*	v	п'є	वृक्ष *vṛkṣa*	m	дерево
गच्छति *gacchati*	v	йде	पद्म *padma*	n	лотос	लता *latā*	f	плющ, лоза
गज *gaja*	m	слон	फल *phala*	n	фрукт	लिखति *likhati*	v	пише
तत्र *tatra*	ind.	там	जल *jala*	n	вода	शब्द *śabda*	m	слово
			पुष्प *puṣpa*	n	квітка			

क) Додайте займенники та перекладіть українською

1. के नेत्रे *netre*
2. _____ फलानि *phalāni*
3. _____ कमलम् *kamalam*
4. _____ अश्वाः *aśvāḥ*
5. _____ माले *māle*
6. _____ लताः *latāḥ*
7. _____ शब्दाः *śabdāḥ*
8. _____ गजौ *gajau*
9. _____ पुष्पानि *puṣpāni*

ख) Перекладіть українською

1 तत्र फलम् अस्ति

2 फलम् अन्यत्र अस्ति

3 ते पुष्पे अत्र

4 ते गजाः तत्र

ग) Переведіть санскритом

1 *Ці дві особи.*

2 *Тут два слони.*

3 *Дві книги в іншому місці.*

4 *Я читаю книгу.*

5 *Двоє цих дівчаток.*

6 *Тут нема цієї книги. (Ця книга тут не є)*

7 *Де є книжка?*

8 *Ти п'єш воду.*

9 *Я йду тут (сюди).*

10 *Там — слон.*

11 *Тут немає лотосу.*

12 *Хто ці двоє? m*

13 *Хто ці двоє? n*

14 *Хто ці двоє? f*

घ) Дайте відповідь на запитання санскритом

1 तौ कौ ?

2 के तत्र?

3 ते के ?

4 का वदति ?

5 किम् अत्र अस्ति?

6 कः वदति?

7 कः जलं पिबति?

8 किं तत्र न अस्ति?

9 कः पठति?

10 कुत्र किं पतति?

11 ताः काः?

12 किं पुष्प्यति?

13 कौ तत्र?

14 के अत्र?

15 किं विद्वान् वदति?

16 किम् सीता पठति?

क) Перекладіть розмовні фрази з відео «Урок санскриту в індійській школі» https://www.sanskrit.com.ua/edu — відео можна знайти за цим посиланням.

1 मम नाम विश्वसः ॥

2 भवतः नाम किम् ?

3 भवत्याः नाम किम् ?

4 उत्तिष्ठतु ॥

5 पृच्छतु ॥

6 उपविशतु ॥

7 उत्तमम् ॥

8 सः कः ?

9 सा का ?

10 किम् फलम् ?

11 तत् पुस्तकम् ॥

12 सा लेखणी ॥

13 तत् किम् ?

14 किम् पुष्पम् ?

15 एषः चषकः ॥

16 फलम् अस्ति ॥

17 फलम् नास्ति ॥

18 जलम् नास्ति ॥

ख) Словник для розмовного санскриту

आसनम्	n	сидіння	आसनम्	n	сидіння			
इदानीम्		зараз	पाठः	m	урок	लोमः	m	волосся
दूरवाणी	f	телефон	पादम्	n	нога	शीर्षः	m	голова
पत्रम्	n	лист	मुखम्	n	обличчя	हस्तः	m	рука

Складіть 5-6 питань до одногрупника та відповідно відвовідайте на питання до себе. Користуйтесь таблицею #3 для знаходження відповідних закінчень, форм дієслів та займенників.

ग) Мантра "асато" - етапи перекладу з санскриту

असतो मा सद्गमय (असतः मा सत् गमय) (असतः 5.1 मा 2.1 सत् 2.1 गमय lot2.1)
तमसो मा ज्योतिर्गमय (तमसः मा ज्योतिस् गमय)
मृत्योर्मामृतं गमय (मृत्योः मा अमृतम् गमय)

Граматичний розбір мантри

गमय інфінітив від каузатива від кореня गम् «йти», друга особа, однина.
मा 2.1 знахідний відмінок від अहम्.
असतः 5.1 app (активний дієприкметник теперішнього часу від кореня अस् «бути» та префіксі заперечення «अ»), відкладний відмінок.
सत 2.1 app (активний дієприкметник теперішнього часу від кореня अस्), знахідний відмінок.
तमसः 5.1 іменник तमस् «темрява», утворений від кореня तम् «бути виснаженим» та суфіксом अस्, відкладний відмінок.
ज्योतिस् 2.1 іменник «світло», знахідний відмінок.
मृत्योः іменник मृत्यु «смерть» від кореня मृ «вмирати», відкладний відмінок.
अमृतम् іменник अमृत «безсмертя», знахідний відмінок.

Веди мене від неіснуючого до сущого, до світла від темряви і від смерті до безсмертя!

घ) Опера Бгаґавадґіта, розділ 2. Зробіть транслітерацію на слух.

Аудіофайл опери можна знайти за посиланням https://www.sanskrit.com.ua/edu

деванагарі	транслітерація

1 सञ्जय उवाच ।

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥१॥

---

2 श्रीभगवानुवाच ।

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥ ११॥

---

3 न जायते म्रियते वा कदाचिन्
नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥२०॥

---

4 वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।
कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥२१॥

---

5 वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णाणि
अन्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२॥

---

6 नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥२३॥

7 अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्यो अशोष्य एव च ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥२४॥

8 अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५॥

9 जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७॥

10 कर्मणि आधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
मा कर्मफलहेतुभूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥४७॥

11 योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।
सिद्ध्य असिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥४८॥

दूरेण हि अवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनञ्जय ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥४९॥